

Политбарометър

ГЕОРГИ КАРАСИМЕОНОВ (РЕД.)

Година 19, брой 1 – януари-март 2019 година

- България навлезе де факто в предизборна кампания с шумния скандал със закупените луксозни апартаменти от хора във властта на ниски цени. Той доведе до силна обществена реакция и се превърна в тема номер едно в публичното пространство. Тези събития показват, че предстои изострена предизборна кампания, която ще бъде наситена с компромати и черен PR, а европейската тема ще мине вероятно на заден план.
- Скандалът с апартаментите нанесе сериозен удар по репутацията на ГЕРБ. Превръщането на този казус в тема на деня, постави в риск предизборната кампания на партията. С исканите оставки, особено на Цветан Цветанов, Бойко Борисов направи единствения възможен ход за минимизиране на щетите. Оттук насетне ГЕРБ ще заложи на пълна мобилизация на структурите си за да спечели изборите, защото залогът е дали ще има предсрочни парламентарни избори.
- Напускането на Народното събрание от страна на БСП превръща партията в радикална опозиция. Този ход обаче руши българския парламентаризъм и ерозира и без това ниското доверие в институцията. БСП по-скоро не печели от тази стъпка дори във вътрешнопартиен план. Напускането на парламента изигра своята роля за решението на ГЕРБ да върне стария вариант на преференцията в Изборния кодекс, но продължаване на бойкота неясно докога има вече контрапродуктивна роля.

Съдържание	1. ПОЛИТИЧЕСКАТА СИТУАЦИЯ	2
	1.1 Вътрешна политика	2
	1.2 Външна и европейска политика	4
	1.3 Бежанска криза	5
	2. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА ОСНОВНИТЕ ПОЛИТИЧЕСКИ ПАРТИИ	5
	2.1 Социалдемократически и други лявоцентристки партии	5
	2.1.1 БСП	5
	2.1.2 Други лявоцентристки партии	7
	2.2 Десноцентристки партии	8
	2.2.1 ГЕРБ	8
	2.2.2 Други десноцентристки партии	9
	2.3 Центристски партии	10
	2.3.1 ДПС	10
	2.3.2 „Воля“	11
	2.4 Националистически партии	11
	2.4.1 Обединени патриоти	11
	2.5 Позиции на партиите по външната и европейската политика	12
	3. ОБЩЕСТВЕНО МНЕНИЕ	12
	4. ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ	13

1. Политическата ситуация

1.1 Вътрешна политика

Политическата ситуация в първите месеци на 2019 г. бе наситена със скандали, а отношението между управляващи и опозиция навлязоха във фаза на крайно противопоставяне. В края на януари депутатът от БСП Елена Йончева огласи документи и предоставени й записи, които според нея доказват как през 2016 г. тогавашният заместник-министър на културата Боил Банов, сега министър, е опростил 700 хил. лв. неустойка на фирмата строител на Ларгото в София. Боил Банов реагира остро на изнесените данни, като заяви, че записите са правени от бивш служител в министерството на културата, който сега работи в министерство на образованието. Банов заяви, че отдавна е бил изнудван от определени лица и заплашван, че ще бъде дискредитиран. Той заяви, че записите са манипулирани и че с нищо не е ощетил държавата. По случая прокуратурата започна проверка. От БСП настояха Боил Банов да подаде оставка. Този скандал, според БСП, не е просто конкретен случай, а показателен за това как на практика функционира моделът на управление на ГЕРБ.

Руският сайт за разследваща журналистика Bellingcat изнесе информация, че заподозреният за случая „Скрипал“ руски агент с псевдоним „Федотов“ е влизал в България три пъти през 2015 г., като едно от посещенията му съвпада с отравянето на оръжейния търговец Емилият Гебрев, сина му и производствения директор в „Дунарит“ Валентин Тахчиев. Фирми на Гебрев изнасяха боеприпаси за Украйна след началото на конфликта там.

След като няколко дни нямаше официална информация по случая от българските власти, главният прокурор потвърди за отравянето и че единият от заподозрените по случая „Скрипал“ е бил в България в дните на отравянето. Българските разследващи органи заявиха, че ще потърсят сътрудничество с британските служби в работата по случая.

Силен обществено-политически отзвук предизвикаха промените в Изборния кодекс, извършени в средата на февруари от ГЕРБ и депутатите от НФСБ с подкрепата на ДПС. Промените бяха направени след среднощно заседание на комисията по правни въпроси, без каквото и да е обществено обсъждане и дебат по темата. С промените бе завишен прага на преференцията като тя бе приравнена на един мандат, а не както досега - 7% за избори за Народно събрание и общински съветници и 5% за Европейски парламент. Най-драстично промените засягаха предстоящите евроизбори - за придвижването на един кандидат напред в листата щяха да са необходими около 130 хил. преференции. По този начин на практика преференцията бе обезмислена. В знак на протест БСП излезе с решение, че парламентарната група ще напусне парламента, докато спорните промени не бъдат премахнати и не се въведе стария режим. Социалистите настояха и да бъде въведено изцяло машинно гласуване на предстоящите избори.

От БСП посочиха, че страната се управлява от нова коалиция между ГЕРБ и ДПС, след като Цветан Цветанов призна, че са приели под натиск на ДПС завишаването прага на преференцията.

БСП реагира остро и на промените, с които бе премахнато квалифицираното мнозинство от две трети при вземане на решения в изборителните комисии. Сега решенията ще могат да бъдат вземани с обикновено мнозинство. Премахването на касационната жалба пред ВАС бе оценено от БСП като отнемане на права.

От партията заявиха, че с всички тези промени ГЕРБ целят да си осигурят служебна победа на изборите и те да бъдат манипулирани. БСП излезе с позиция, че ще сезират Конституционния съд и ще се обърнат към Венецианската комисия. Те настояха и за избор на нова Централна избирателна комисия, тъй като мандатът на настоящата изтича. От ГЕРБ посочиха, че избор на нов състав на ЦИК преди изборите може да се отрази на подготовката на изборния процес, затова е по-добре това да бъде на-

правено след изборите. От БСП контрираха, че това не е аргумент и законът трябва да бъде спазен такъв какъвто е.

Силното обществено недоволство и реакцията на БСП доведе до отстъпление в позицията на ГЕРБ и те решиха да върнат размерът на преференциите, такъв какъвто бе преди промените и внесоха нов законопроект. ГЕРБ се съгласиха и на искането на бъде избрана нова ЦИК, за да няма спекулации от страната на БСП по отношение на законността на изборния процес.

Президентът Радев наложи вето на промените в Изборния кодекс, което бе отхвърлено от управляващото мнозинството. Едва след това те подложиха на гласуване новия си законопроект.

БСП обаче заяви, че няма да се върне в парламента, защото не са изпълнени всичките им искания – за касационната жалба, мнозинствата в комисиите и въвеждането на изцяло машинно гласуване, а не само в някои от секциите. Излизането на БСП от парламента доведе до затруднения в неговата работа, въпреки това от ГЕРБ на този етап успяват да осигуряват кворума, за да не се стига до провалени заседания. Това обаче е с цената на много компромиси, неясни договорености с парламентарните групи на ДПС и „Воля“, които не са част от управляващата коалиция.

Промените в закона за вероизповеданията, внесени от ГЕРБ и ДПС, бяха възприети от БСП именно като плод на такава договорка. В промените, освен, че се въвежда държавна субсидия за основните вероизповедания в страната, за което има политически консенсус, се опрощават старите им задължения към държавата, като се оказва, че най-много са тези на Мюфтийството – над 8 млн. лв. БСП определи това като договорка в интерес на ДПС, която е показала, че в страната има нова тройна коалиция между – ГЕРБ, „Обединените патриоти“ и ДПС. Редица експерти определиха тази идея като опасен прецедент, тъй като държавата дава лош пример с опрощаване на задължения на юридически лица. По-късно ГЕРБ за пореден път отстъпи – решено бе да има от-

срочване на задълженията за един по-дълъг период от време, но не и за опрощаване.

Разломът в отношенията между президента и управляващите изглежда вече като непреодолим. Острите нападки между тях надхвърлят нормалния институционален тон. По време на отчета за втората година от своя мандат президентът Румен Радев за пореден път разкритикува управлението заради нарушаването на принципите на демокрацията, на прозрачността в обществените поръчки и корупцията. Радев за пореден път посочи, че доверието в парламента е на критично ниски нива. По думите му все повече закони се променят кардинално без обществено обсъждане и оценка за въздействие, което води до непредвидимост в законодателния процес. Радев заяви, че все повече надделява тенденцията за приемане на лобистко законодателство в нарушение на обществения интерес.

Според президента управляващият елит трябва да реши въпроса за ускореното икономическо и социално развитие на страната. А това може да стане, по думите му, с високообразовани, компетентни и почтени хора, като партиите се „изчистят от корумпирани и некомпетентни кадри с управленски амбиции“.

Радев отправи апел към Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество (КПКОН-ПИ), прокуратурата, МВР и службите да „навлъзат и в старателно отбягвания периметър на властта, в потенциални зависимости между политици, собственици на фирми, които печелят крупни обществени поръчки, и потенциални подставени лица“. Ако това не се случи, според президента, разпадът ще продължи, а „търсенето на справедливост може да излезе извън рамките и механизмите на закона.“

За първи път президентът посочи директно, че би подкрепил нов политически проект, при условие, че той отстоява демократични ценности и работи за модернизацията на страната. Според него, ако и „следващият парламент излъчи компромисна и блокирана в зародиш

коалиция или пък формира безпринципна коалиция в името на властта, това ще бъде последното раздаване на картите в настоящата политическа система“.

Изказването на президента предизвика остра реакция от страна на ГЕРБ, който за пореден път обяви, че Радев е партиен президент на БСП и че работи за разединение на нацията. Председателят на Народното събрание Цвета Караянчева заяви, че с думите си Радев накърнява имиджа на българския парламент и вреди на държавността. БСП от своя страна подкрепи президента в неговата оценка като посочи, че той назовава проблемите в страната такива каквито са, като разрешаването им започва с предсрочни парламентарни избори и отстраняване на ГЕРБ от власт.

1.2 Външна и европейска политика

Кризата във Венецуела доведе до разминаване на позициите на правителството и президента. Правителството официално подкрепи опозиционния лидер Хуан Гуайдо за временен държавен глава на Венецуела и призова той да насрочи свободни честни и демократични избори. Президентът Румен Радев заяви, че България не трябва да се намесва във вътрешните работи във Венецуела и упрекна българското правителство, че няма собствена позиция, а е представило една „преписана позиция“. Според президента „Европа е силна, защото е люлката на демокрацията и свободомислието“. Затова според него европейската позиция не може да поставя ултиматуми. По думите му трябва да се „уважава правото и суверенитета, а принципът за ненамесата е основен принцип“.

По повод създаването се противоречие между президента и правителството външният министър Екатерина Захариева заяви, че е добре България да говори в един глас в международен план. Захариева подчерта, че всеки има право на различно мнение, но „по Конституцията външната политика се осъществява от Министерски съвет“.

България попадна във фокуса на вниманието след като стана ясно, че в българска банка са преведени пари от петролната компания на Венецуела. Това стана ясно след среща на американския посланик с българския премиер. За този факт първи съобщи опозиционни източници във Венецуела, което първоначално бе отречено от външния министър Захариева. Премиерът Борисов благодари за предоставената информация от страна на американските служби, като заяви, че българските власти ще извършат пълна проверка на случая.

В началото на март на посещение в България бе руският премиер Дмитрий Медведев. Основна цел на посещението бе обсъждането на енергийните проекти с руско участие. Усилията на българското правителство са насочени към включване на страната към проекта „Турски поток“ и по този начин България да осигурява транзита на руски газ за Европа. Премиерът Борисов заяви, че намеренията на българското правителство са съгласувани с Европейската комисия. Руският премиер Медведев посочи, че през България може да преминава руски газ от Турски поток, но за целта са необходими категорични гаранции от Европейската комисия, за да не последва съдбата на „Южен поток“. Премиерът Борисов заяви, че България има разбирането на Европейската комисия. Той посочи, че България не иска нови количества газ, а да си гарантира нужните доставки, ако Русия спре транзита на газ през Украйна.

Медведев посочи още, че Русия е готова да участва в изграждането на АЕЦ „Белене“. Проектът „Белене“ бе спрял от първото правителство на Бойко Борисов в началото на 2013 г. като икономически нерентабилен проект, генериращ корупция. България впоследствие трябваше да плати над 1 млрд. лв. неустойка по арбитражно дело на „Атомстройекспорт“ за прекратяването на проекта. По време на разговорите с Медведев българският премиер потвърди, че страната е заинтересована да използва платените вече два реактора, вместо да изоставя проекта. По думите на Борисов, след десетина години България ще изпита

необходимост от нови мощности, в противен случай ще се наложи да внася ток. Борисов заяви, че руското участие в проекта ще зависи от търга, който ще се проведе. Това, което България ще постави като условие е да не предоставя държавни гаранции на чуждестранния инвеститор и да не сключва с него дългосрочни договори за изкупуване на ток. Мнозина експерти обаче считат, че по този начин би било невъзможно да се намери инвеститор, който да изгради проекта при такива условия.

В рамките на посещението на Медведев България и Русия подписаха Програма за съвместни действия в областта на туризма между Министерството на туризма и Министерството на икономическото развитие на Руската федерация за 2019-2021 г. Подписан беше и Протокол за изменение и допълнение на Договора за социална сигурност между двете страни.

1.3 Бежанска криза

И през това тримесечие не се наблюдава промяна на мигрантската картина в страната и бежански натиск на практика липсва. В края на март в предизборна обстановка БСП се противопостави на изграждането на нови мигрантски центрове в Любимец, Елхово и Малко Търново. От БСП настояха обществената поръчка за строителството да бъде спряна и се закачиха, да подкрепят готвените протести от жителите на Ямбол. Социалистите отправиха питане към правителството дали има ключово споразумение с Германия за релокация на бежанци. Заместник-министърът на вътрешните работи Красимир Ципов заяви, че няма да се строят бежански лагери, а временни центрове, които ще бъдат от затворен тип и мигрантите няма да могат да ги напускат. Според него предстои да се подготвят временни площадки, които ще се използват само в случай на засилен миграционен натиск, какъвто в момента по границите ни няма. Ципов посочи, че БСП използва тази тема предизборно и призова да се спрат спекулациите, които насаждат страхове у хората.

2. Състояние и развитие на основните политически партии

2.1 Социалдемократически и други лявоцентристки партии

2.1.1 БСП

В края на януари депутатът от БСП Елена Йончева, която през последните месеци е едно от основните „остриета“ на партията в атаките към управляващите, бе обвинена от прокуратурата за пране на пари „в особено големи размери“. Според обвинението, Йончева чрез фирмата си „Авторска телевизия“ през 2012 г. е станала съдружник в офшорна фирма, която имала сметка в КТБ, като по нея са постъпили над 650 хил. лева. Според обвинението тези средства са били собственост на КТБ, „присвоени от три длъжностни лица“ в банката и преведени в полза на 5 фактически контролирани от Цветан Василев търговски дружества, сред които и офшорната фирма, в която Йончева е съдружник. Прокуратурата твърди, че Йончева е знаела, че изпира пари, източени от фалиралата по-късно банка. Йончева заяви, че не се притеснява от разследването, защото счита, че не е извършила нищо нередно. БСП застана твърдо зад Йончева, като определи това като политическа атака с участието на прокуратурата, заради разкритията, които тя прави действията на управляващите.

В края на януари БСП проведе заседание на 49-ия конгрес на партията, чиято основна задача бе да одобри окончателно обсъжданата от месеци програма „Визия за България“, а също така и да приеме предизборната платформа за предстоящите избори за ЕП, наречена „Визия за Европа“. Пред делегатите на форума лидерът на БСП Корнелия Нинова посочи, че основна задача пред БСП е да спечели изборите за ЕП, което ще отвори пътя към предсрочни парламентарни избори и отстраняването на ГЕРБ от властта. Нинова хвърли тежки обвинения към управляващите, като заяви, че в страната е „установена авторитарна власт, държавата е превзета от малцина, народът е поробен и държан в страх.“ Според нея коруп-

цията в страната се е превърнала в държавна политика, а безнаказаността е „гарантирана със закон“, което не може да продължава.

Лидерът на ПЕС, Сергей Станишев заяви, че БСП има реален шанс да победи ГЕРБ на предстоящите избори. Това, което може да попречи на партията, по думите му, е разделението в нея. Станишев посочи, че без ПЕС БСП не може да постига своите цели, защото ПЕС е семейство на споделени ценности. Станишев посочи, че БСП не трябва да води политика на противопоставяне с групата на българските депутати в ЕП и с ПЕС.

Мотото на платформата за европейските избори „Визия за Европа“ е „За социална Европа на гражданите и народите, срещу неравенството и бедността“. В документа е посочено, че Европейският съюз е в криза и е далеч от идеите и ценностите, които са вдъхновявали европейските граждани десетилетия наред. Политиката, която се води сега в Европейския съюз е много далеч от проблемите и тревогите на обикновените хора. Управлението на десницата в Европа и на неолиберализма са довели до демонтаж на социалната държава, дълбоки неравенства, облагодетелстване на богатите. Кризата от 2009 г. не е довела до очакваното покачване на доверието към левицата в Европа. Основна цел пред социалистите е изграждане на нова социална държава в Европа и солидарни общества, които поставят в центъра нуждите и стремежите на всеки гражданин. Според документа, за да се случи това е необходим решителен отказ от неолибералния икономически модел и възстановяване на позициите на държавата в икономиката и социалната сфера. Сред акцентите в програмата са: изграждане на европейски социален съюз, подкрепен от нов икономически модел на развитие и растеж; единен и демократичен Европейски съюз, който уважава суверенитета на държавите членки; многогодишна финансова рамка в услуга на сближаването, на гражданите и на реалната икономика; силна и ефективна Кохезионна политика след 2020 г.; Европейски съюз за младите – по-добър живот и активно демократично участие на бъдещите

поколения; устойчива миграционна политика, основана на солидарност и уважение към националните приоритети; Европейският съюз – самостоятелен фактор в глобалната политика.

Една от големите интриги в БСП бе свързана с определянето на листата на партията за изборите за Европейски парламент и мястото, което ще заеме в нея президентът на ПЕС Сергей Станишев. Противопоставянето между лидерът на БСП Корнелия Нинова и Сергей Станишев се изостри преди година около дебата по приемането на Истанбулската конвенция, на чиято ратификация БСП се противопостави категорично. Нинова на няколко пъти демонстрира негативното си отношение към Станишев. Тя не отиде лично на конгреса на ПЕС, когато той бе преизбран за президент, нито на конгреса, на който бе обявена номинацията на Франс Тимерманс за председател на Европейската комисия, на която бе одобрен манифестът на ПЕС за предстоящите избори. В БСП се чува гласове, че Станишев няма място в листата на партията, каквото позиция изрази близкият до ръководството депутат Александър Симов. Станишев обаче среща категоричната подкрепа в редица кръгове в БСП, включително и на вътрешнопартийната опозиция. Той събра и най-много номинации, наред с другия основен претендент за водач на листата – Елена Йончева, фаворит на ръководството на партията.

Водачът на листата бе определен в средата на март на заседания на Националния съвет на БСП. Очаквано изпълнителното бюро на партията издигна за водач на листата Елена Йончева. На форума Сергей Станишев заяви, че европейските избори са важни за БСП, защото победата ще отвори път към предсрочни парламентарни избори и промяна на модела на управление на страната. За целта обаче партията трябва да бъде единна, а да не се внася допълнително разделение. Станишев заедно с Елена Йончева направиха предложение членовете на Националния съвет да гласуват за първите две места в листата. На предложението се противопостави ръководството на партията и то бе отхвърлено. В изказването си

на форума лидерът на БСП Корнелия Нинова е заявила, че не е задължително президентът на ПЕС да бъде евродепутат. Нинова директно се обяви за изваждане на Станишев от листата на партията предлагайки „той да бъде освободен от неудобството да съчетава мнението на ПЕС и БСП“. Така се стигна до провеждане на тайно гласуване, което определи водача на листата. Елена Йончева спечели с 95 гласа срещу 75 за Сергей Станишев. Станишев прие резултата и поздрави Елена Йончева. Той заяви, че в известна степен този резултат е бил предизвестен, защото 20 от членовете на Националния съвет са на работа в партията и е било очаквано да подкрепят ръководството. Станишев заяви, че няма да се отказва от битката за евролистата, заради подкрепата, която е получил от структурите и затова, че не иска да внася допълнително разделение в партията. Станишев изрази тревога, че партията излъчва лош сигнал към нейните членове и симпатизанти и че ръководството насажда разделение и копае окопи между БСП и ПЕС. Той изрази тревога, че липсва диалог в партията и това може да демотивира голяма част от нея да подкрепи листата. Станишев заяви, че не е разговарял от месеци с Корнелия Нинова и не би се изненадал, ако не попадне в листата.

Бившият лидер на БСП Михаил Миков заяви, че ръководството на БСП иска да отстрани Станишев от листата, въпреки желанието на огромна част от структурите на партията. Миков заяви, че тече процес на болшевизация на БСП. Най-големият проблем според Миков е, че в партията не се говори за политики, а два месеца основен въпрос е „Станишев или Елена Йончева“.

От своя страна Кристиан Вигенин защити изборът на Йончева за водач на листата с това, че тя може „в по-голяма степен да мотивира не само социалистите и симпатизантите им, а и един по-широк кръг хора, които виждат в нея символ на борбата с корупцията и свободата на медиите.“

Окончателно листата на БСП ще бъде ясна на 6 април. Сред останалите получили голям

брой номинации и с шанс да попаднат на избираеми места са зам.-председателят на партията Деница Златева, евродепутатите Момчил Неков и Петър Курумбашев, депутатите проф. Румен Гечев и проф. Иво Христов.

2.1.2 Други лявоцентристки партии

В средата на февруари от АБВ изпратиха писмено предложение до Корнелия Нинова за създаване на широка лява коалиция с цел победа на изборите за ЕП и сваляне на ГЕРБ от власт. Според лидерът на АБВ, Румен Петков, подобна коалиция ще създаде усещане в обществото за реална перспектива и способност за управление на държавата по различен начин. На проведен пленум на БСП тази възможност беше отхвърлена. От ръководството на БСП заявиха, че АБВ е участвала в управлението с ГЕРБ в третото правителство на Бойко Борисов, затова трудно би могла да бъде припозната като част от алтернативата на днешната власт.

В средата на март от АБВ обявиха, че започват събиране на подписка за свикване на национален референдум, на който да бъде даден отговор на въпроса дали българите искат на територията на страната да бъде разположено ядрено оръжие; искат ли в България да се изграждат допълнителни военни съоръжения с атакуващ характер.

Лидерът на АБВ Румен Петков заяви, че тази инициатива се свиква в контекста на решението на Съединените щати за излизане на Договора за унищожение на ракетите с малък и среден обseg. По всичко личи, че АБВ ще използва тази тема предизборно в контекста на европейските избори. Инициативата идва след лансирана идея на Соломон Паси – шеф на Атлантическия клуб в България, който заяви, че на територията на страната трябва да бъде разположено ядрено оръжие, като инструмент за съдържане на Русия.

Инициативата на АБВ бе подкрепена от редица по-малки леви формации като Земедел-

ския съюз „Александър Стамболийски“, Комунистическа партия на България, Българска партия Либерали, „Обединен Блок на труда“, „Движение за социален хуманизъм“, Политическо движение „Социалдемократи“.

В средата на февруари АБВ и партия „Единна Русия“ подписаха в София съвместен протокол за задълбочаване на междупартийните взаимоотношения.

2.2 Десноцентристки партии

2.2.1 ГЕРБ

В края на януари ГЕРБ проведе Национална предизборна среща, на която взеха участие депутати, министри, кметове, представители на местните структури на партията. Премиерът и лидер на ГЕРБ Бойко Борисов отправи призив към участниците на форума, че е необходимо стягане на партийните редици, защото БСП доближава по електорална подкрепа управляващата партия. Той отправи критика към партията, заради липса на съпротивителни сили по отношение на многобройните нападки, на които е подложена от опозицията. Борисов призова депутатите и министрите на ГЕРБ към по-голяма активност срещу фалшивите новини за партията и нейни представители. По думите му ГЕРБ трябва да прочисти редиците си и там, където има грешки да бъдат отстранени. Борисов напомни, че хората искат справедливост и няма да толерира корупция в партията и призова, ако има данни веднага да бъдат подавани сигнали. Борисов отправи предупреждение към участниците на форума, че ако не им „светне червена лампичка, той ще им светне синя“.

Цветан Цветанов обясни, че думите на Борисов означават пълна мобилизация за вота. По думите му ръководството е доволно от работата в партията, но е много важно да се предпазват от скандали. Според Цветанов, ГЕРБ се е доказала през годините, че може да носи отговорност и дори когато е имало само съмнения за нередности, замесените лица са били отстранявани.

Еврокомисарят Мария Габриел получи най-много номинации от структурите на партията – над 10 хиляди от 232 общини и ще бъде водач на листата на партията.

В края на март в ГЕРБ се разрази скандал, свързан със закупени луксозни апартаменти. Разследване на радио „Свободна Европа“ и неправителствената организация „Антикорупционен фонд“ показа с документи, че председателят на парламентарната група на ГЕРБ Цветан Цветанов, министърът на правосъдието Цецка Цачева и народният представител Вежди Рашидов са закупили апартаменти в един от най-скъпите квартали на София на стойност от три до четири пъти по-ниска от пазарната цена в района. Заместник -министърът на младежта и спорта Ваня Колева, на която Цветан Цветанов е кум, също се е сдобила с апартамент на преференциална цена. И тримата заявиха, че няма нищо нередно в сделките, всичко е законно, платено е по банков път и могат да докажат произхода на средствата. От сдружение „Боец“ сезираха прокуратурата и антикорупционната комисия, която започна проверка по случая.

В „Свободна Европа“ бяха изнесени данни, че в края на 2017 г. преди разпускането на Народното събрание, Цветан Цветанов и депутати от ГЕРБ са вносител на поправка в Закона за устройство на територията, според която се удължава срокът за разрешителното за строеж от 5 на 10- години на сгради от първа и втора категория, което включва и високи сгради. Подобен проект за строеж на небостъргач има и фирмата, която е продала имотите на политиците от ГЕРБ, като след удължаването на срока, тя започва отново да строи. Странно съвпадение е и изнесен документ, според който 4 дни преди покупката на своя апартамент, Цветан Цветанов изпраща преписка до Столична община във връзка с проверка на въпросната строителна фирма. От БСП заявиха, че тези факти не са случайни и че става дума за лобизъм и търговия с влияние.

Скандалът с апартаментите доведе до силна реакция в социалните мрежи и медиите и това се превърна в една от най-коментираните теми

в края на март. Лидерът на БСП Корнелия Нинова заяви, че този случай е достатъчно показателен за системата на властта, която покровителства определени фирми и получава подаръци срещу това. Нинова призова Борисов да изпълни обещанието си, че няма да търпи дори съмнение за корупция в партията. Президентът Радев също коментира темата с апартаментите. По думите му този казус далеч надхвърля обхвата на една имотна сделка, защото пряко рефлектира върху доверието в политическата класа и държавността. Радев напомни, че по време на своя годишен отчет е призовал Комисията за борба с корупцията и отнемане на незаконно придобито имущество да навлезе и в старателно отбягвания периметър на властта. Той обаче изрази песимизъм, че това ще се случи, защото няма как, по думите му, антикорупционната комисия, която е „назначена и контролирана от Цветан Цветанов, да разследва именно него по „беззъбия“ закон, наложен от самият Цветанов“.

Премиерът Борисов изрази своето огорчение, че тази тема излиза точно сега в навечерието на изборите, което според него не е случайно. Той заяви, че в ГЕРБ винаги са били безкомпромисни, дори и тогава когато има съмнения за някакви нередности. И този път Борисов обеща да разгледа много внимателно как са били осъществени всички тези сделки и дали има нещо морално укоримо в тях, след което може да се наложи да взима много тежки решения. Борисов обяви, че ще свика Изпълнителната комисия на партията, за да разгледат този случай. Той обаче категорично не приема БСП да раздава морални оценки, защото това е партията, чиято номенклатура е живяла в хубавите апартаменти и квартали на София преди 1989 година.

Цветан Цветанов заяви, че това е компромат, който не случайно се случва в навечерието на предизборната кампания и той идва от хора, които не са доволни от факта, че ГЕРБ се намира в отлично състояние. Цветанов обвини президента Радев като флагман на негативната кампания срещу него и ГЕРБ, въпреки че фактите показват друго - разследването

за апартаментите е на американската медия „Свободна Европа“.

Скandalът доведе до оставки. Първа оставка подаде правосъдният министър Цецка Цачева, която бе приета от премиера Борисов, след проведен разговор между двамата. Цачева заяви, че това е личен морален акт, който е неприемлив, за да не се хвърля петно върху партията и правителството. След Цачева оставка подаде и заместник-министър Ваня Колева. Цветан Цветанов напусна парламента и постове, които заемаше там – Председател на парламентарната група на ГЕРБ и Председател на комисията по вътрешна сигурност и обществен ред. Той остава заместник-председател на партията и председател на предизборния щаб. Оставките на Цветанов намаляват значително неговото влияние в партията и политиката.

За Председател на парламентарната група на ГЕРБ бе избрана Даниела Дариткова.

Според експерти, ескалацията на този скандал в навечерието на изборите ще има негативен ефект върху предизборната кампания на ГЕРБ.

2.2.2 Други десноцентристки партии

„Да, България“ проведе вътрешни избори за номиниране на своите кандидати за изборите за ЕП чрез специално създадено приложение за електронно гласуване по Интернет чрез блокчейн технология. Гласуването се проведе няколко дни и в него взеха участие 5 хил. души. Най-много гласове събра Стефан Тафров – дипломат от кариерата, бивш постоянен представител на България в ООН, който е бил и посланик в Италия, Франция, Великобритания. „Да, България“ обяви провеждането на онлайн избори за голям успех. С това се доказало, че няма нищо опасно електронното дистанционно гласуване да бъде въведено на национално ниво. Тафров заяви, че ако бъде избран в ЕП няма да бъде част от групата на ЕНП. Това предизвика силна полемика сред електората на десницата, тъй като всички останали основни по-малки десни партии като ДСБ, СДС и

„Движение България на гражданите“ са членове на ЕНП. Тафров аргументира позицията си с това, че членове на ЕНП са ФИДЕС на Виктор Орбан и ГЕРБ на Бойко Борисов, които са изградили недемократични режими в страните си.

Листата на „Демократична България“ ще се води от Радан Кънев, заместник-председател на ДСБ. Втори ще е Стефан Тафров.

В средата на март лидерът на ЕНП, Жозеф Дол, изпрати писмо до българските партии членки с молба за явяване на изборите в единна листа, за да си гарантират победата. От ДСБ отговориха на Дол, че ни биха си сътрудничели с ГЕРБ, тъй като според тях това е партия, която отдалечава България от Европа и заема позиции несъвместими с нейните ценности. За разлика от ДСБ от СДС дадоха знак, че биха потърсили сътрудничество с ГЕРБ, при положение, че разговорите за общо явяване с партиите от „Демократична България“ не доведат до резултат. От СДС настояха за място на техен кандидат сред първите трима и коалицията да се нарича „Демократична България – СДС“. Искане, с което от „Демократична България“ не бяха съгласни. Така се стигна до разговори между СДС и ГЕРБ, след които стана ясно, че СДС ще получи избираемо място в листата на ГЕРБ. Бойко Борисов заяви, че СДС ще има общо две места в листата. Лидерът на СДС Румен Христов посочи, че е най-логично партиите членки на ЕНП да бъдат заедно. Той заяви, че ГЕРБ и СДС ще се борят за 8 места в ЕП. Той посочи, че СДС няма различия с ГЕРБ по отношение развитието на Европа и ролята на България в този процес. Във вътрешно-политически план Христов заяви, че СДС остава конструктивна опозиция на ГЕРБ. Това решение не бе прието еднозначно в СДС. Бившият лидер на партията Божидар Лукарски реагира остро, заявявайки, че „по-голям срам и унижение“ в историята на СДС не е виждал. Той обвини Румен Христов, че е взел това решение, без да получи одобрението на Националния съвет на СДС и поиска неговата оставка. Въпреки тези призови Националният съвет на СДС даде мандат на Румен Христов за участието на партията в една листа с ГЕРБ.

Другата по-малка партия, член на ЕНП – Движение България на гражданите издигна като кандидат на изборите за ЕП своя лидер, Димитър Делчев, и преустанови разговорите с „Демократична България“. Лидерът на партията Димитър Делчев заяви, че пред ДБГ има два варианта – или да се яви самостоятелно на изборите или да потърси сътрудничество с други партии вдясно.

2.3 Центристски партии

2.3.1 ДПС

По повод 15-та годишнина от членството на България в НАТО от ДПС излязоха с политическа декларация. В нея се отправя призив към всички политически сили да започнат разговори за приоритетите на страната. От ДПС напомниха, че именно по този начин е бил постигнат консенсус през 90-те години относно приоритетите на страната за членство в НАТО и ЕС. В декларацията се посочва, че страната днес е изправена пред предизвикателства, които налагат очертаване на нови стратегически приоритети, зад които трябва да застанат всички политически сили. От ДПС са на мнение, че страната няма посока и приоритети и се „лута между европейското си настояще и националистическо бъдеще“.

Тази теза бе доразвита от Хасан Адемов при едно негово медийно участие. Той посочи, че страната има нужда от ясни стратегически приоритети, от ускорена програма за икономическо развитие. Според него са необходими един, два или три стратегически приоритета, които всяко следващо правителство да следва, за да може страната да върви напред. Адемов допълни, че за ДПС властта и предсрочните парламентарни избори не са самоцел. Ако ДПС реши да напусне парламента, предсрочните избори ще бъдат неизбежни. По-важното според него обаче е какво ще се прави след изборите.

2.3.2 „Воля“

В края на януари „Воля“ обяви създаването на нова предизборна коалиция за участие в изборите за Европейски парламент – „Воля-българските родолюбци“. В нея наред с „Воля“ участват Земеделски съюз „Александър Стамболийски“ начело с напусналия миналата година парламентарната група на „БСП-лява България“ Спас Панчев, партия „Обединена социалдемократия“ и Народна партия „Свобода и достойнство“ с лидер Орхан Исмаилов. Веселин Марешки заяви, че коалицията се създава дългосрочно до следващите президентски избори.

Веселин Марешки обяви, че ще оглави листата на коалицията, като не е изключено след това да се откаже в полза на кандидата след него. Той изрази увереност, че „Воля-българските родолюбци“ ще имат поне едно сигурно място в Европейския парламент, а целта им са два мандата. Амбиция, която поне на този етап не се потвърждава от социологическите проучвания. Марешки посочи, че представителите на „Воля“ в ЕП ще работят с групата на националистическите формации и Марин Льо Пен. Именно този факт доведе до изненада с включването на Народна партия „Свобода и достойнство“ (НПСД), която на предишните парламентарни избори участва в коалиция с ДОСТ на Лютви Местан, а преди това бе част от Реформаторския блок. Реакцията в Народна партия „Свобода и достойнство“ не закъсня. Основателят на партията Касим Дал изрази несъгласие с участието в коалицията, като заяви, че Орхан Исмаилов е взел това решение еднолично, без да бъде съгласувано с Националния съвет на партията. Дал посочи, че е неестествено партия, която защитава правата и свободите на гражданите и малцинствата, да бъде в коалиция с Льо Пен. Орхан Исмаилов бе отстранен от лидерския пост, което той самият обяви за нелегитимно. В крайна сметка НПСД прекрати участието си в коалицията и влезе в юридически спор относно това кой е легитимният лидер.

След излизането на БСП от парламента, осигуряването на кворума се превърна в пър-

востепенна задача за ГЕРБ. По този начин и влиянието на „Воля“ с нейните десет депутати се увеличи. От партията видяха възможност да покачат своята „парламентарна цена“. В средата на март Веселин Марешки обяви, че „Воля“ също напуска парламента с мотива, че Народното събрание не работи по най-важните въпроси, които засягат хората, а се занимава с дребнотемие. Въпреки това заявление ден по-късно депутатите от „Воля“ осигуриха кворума за заседанието на парламента, на което бе избран нов председател на Комисията за финансов надзор. След проведен разговор с Цветан Цветанов и представители на парламентарната група на ГЕРБ „Воля“ реши да остане в парламента. Веселин Марешки заяви, че ще подкрепят доброто предложение на ГЕРБ, които съвпадат с техните идеи. По думите на Марешки страната няма нужда от хаос, затова партията е преосмислила своето решение.

2.4 Националистически партии

2.4.1 Обединени патриоти

В началото на 2019 г. отношенията между трите партии в „Обединени патриоти“ останаха обтегнати. Противоречията между тримата лидери изглежда, че трудно биха могли да бъдат преодоляни. Единственото нещо, по което има съгласие е подкрепата за правителството и оставането във властта на всяка цена. Независимо от конфликтните ситуации, които възникват по един или друг повод между партиите от „Обединени патриоти“ или между тях и ГЕРБ, в крайна сметка винаги се стига до изглаждане на напрежението и запазване на управляващата коалиция.

Месеци наред разговорите за общо явяване на изборите за ЕП не доведоха до резултат. Отношенията между трите партии се превърнаха в непрестанен низ от раздели и сдобрявания. През февруари ВМРО на практика стартира своята предизборна кампания с поставяне на билбордове и рекламни материали с лика на евродепутата Ангел Джамбазки. Този факт стана причина за негодувание от НФСБ, като

Валери Симеонов заяви, че с това прибързано действие се обезсмислят всякакви разговори. В средата на февруари от НФСБ обявиха, че ще участват самостоятелно на изборите и ще издигнат за водач на своята листа лидера на партията Валери Симеонов. Стремехът е по този начин да бъде постигната максимална електорална мобилизация на евроизборите. Валери Симеонов увери, че отделното явяване на изборите няма да доведе до трусове в коалицията и управлението, тъй като трите партии имат отделни ангажменти към ГЕРБ, разписани в коалиционното споразумение. Това бе потвърдено и от останалите партийни лидери - Волен Сидеров и Красимир Каракачанов.

Волен Сидеров не участва лично в няколко срещи, на които се водеха разговори за общо явяване на изборите. От НФСБ окачествиха това като нежелание за партньорство във формат „Обединени патриоти“ на изборите за ЕП. Сидеров обясни, че с партията на Николай Барекков не са водени разговори за обща коалиция за евроизборите, а единствено за кандидатурата на „Атака“ за членство в Алианса на консерваторите и реформистите. Кандидатура, която обаче срещна неодобрение сред останалите формации в консервативното семейство и възможността за членство вече не е на дневен ред. Сидеров обвини своите партньори за невъзможността да намерят компромис за общо явяване на изборите. По думите му той месеци наред е настоявал пред колегите си за отговор как ще участват на тях, но те са отклонявали въпроса. На конгреса на ВМРО, на който бе гост в края на март, Волен Сидеров заяви, че ще направи всичко по силите си трите партии от коалицията да се явят заедно на евроизборите. Сидеров заяви, че Ангел Джамбазки е отлична кандидатура, която „Атака“ би подкрепила за водач на листата. Впоследствие той се отметна от това предложение и заяви, че Атака ще се яви самостоятелно на изборите за ЕП.

В края на март ВМРО проведе 7-ия си редовен конгрес, на който Красимир Каракачанов беше преизбран за председател на партията с 516 гласа. Делегатите на конгреса на ВМРО

преизбраха досегашните членове на националното изпълнително ръководство .

2.5 Позиции на партиите по външната и европейската политика

Кризата във Венецуела доведе до разнопосочни позиции на основните партии в страната. Управляващите от ГЕРБ подкрепиха правителството и обвиниха президента, че с позицията си подронва авторитета на страната. Според Тома Биков от ГЕРБ позицията на Радев е „политически гаф“. От БСП заявиха, че България не бива да се меси във вътрешните работи на трета държава, а да се прилага международното право и върховенството на закона. Корнелия Нинова посочи, че страни като Италия, Словакия, Словения, Румъния не са заели страна в конфликта. От „Демократична България“ посочиха, че с позицията си президентът Радев за пореден път е показал близостта си с режима на Путин, в разрез с българските национални интереси.

Гласуването в ЕП за прекратяване преговорите за членство на Турция в ЕС срещна неодобрението на ДПС. Евродепутатът от ДПС Неджди Али заяви, че прекратяването на преговорния процес по присъединяването на Турция в ЕС е неприемливо. Според него решението на ЕП не спомага за продължаването на конструктивния диалог между Съюза и Турция. Али посочи, че трябва да бъдат взети предвид положителните промени настъпили в Турция по отношение на преговорния процес. Той даде за пример готовността на Турция да актуализира Плана за действие за предотвратяване на нарушаването на Европейската харта за човешките права. Освен това по думите му Турция е предприела стъпки за реформиране на съдебната си система.

3. Обществено мнение

Проучване на изследователски център „Тренд“, проведено в средата на март показва, че три партии имат сигурни шансове да намерят мяс-

то в ЕП- ГЕРБ, БСП и ДПС. За ГЕРБ биха гласували – 19,1% от анкетиранияте, за БСП – 17,3%, а ДПС получава 6,9%. За по-малките партии, които засега нямат шанс за евродепутатско място картината е следната – „Демократична България“ – 2,5%, ВМРО – 2,5%, „Воля“ – 1,8%, „Атака“ – 1,3%, НФСБ – 1%.

Според проучването на Тренд 62% от гражданите имат положително отношение към Европейския съюз, като едва 18% изразяват отрицателно становище. Сред най-младите (18-29 г.) се регистрират най-позитивни нагласи към ЕС, като 80% от тях декларират положително отношение, а само 6% отрицателно. Сред най-възрастните (39% положително срещу 31% отрицателно). На въпроса спечели или загуби България от членството си в ЕС, 58% са на мнение, че страната е спечелила, докато 20% са на обратното мнение.

20% от анкетиранияте посочват, че ролята на българските евродепутати в Европейския парламент е „много важна“, 38% като „по-скоро важна“, което показва, че гражданите разпознават важността на Европейския парламент и ролята му за формиране на политиките на ЕС.

Проучването на Тренд показва още, че социалната тематика трябва да е приоритет за следващия състав на Европейския парламент – повишаването на жизнения стандарт (11%), равнопоставеност (5%), изравняване на доходите (5%), повече работни места (4%). Социалната сфера доминира и на въпроса в кои области ЕС трябва да отделя повече пари за България. 47% смятат, че това трябва да бъде трудовата заетост, следвана от развитието на изостаналите региони (38%), конкурентоспособност на икономиката (28%), селско стопанство (24%), инфраструктура (20%) и образование (19%).

42% от всички анкетирани са на мнението, че ЕС трябва да засили контрола над политиките на отделните страни-членки, а 29% са на обратното мнение. 52% смятат, че ако започнат процеси на силно сближаване и интеграция между отделни страни-членки в ЕС, България трябва да участва. Само 16% споделят обратната позиция.

4. Основни изводи и прогнози

1. България навлезе де факто в предизборна кампания с шумния скандал със закупените луксозни апартаменти от хора във властта на ниски цени. Той доведе до силна обществена реакция и се превърна в тема номер едно в публичното пространство. Тези събития показват, че предстои изострена предизборна кампания, която ще бъде наситена с компромати и черен PR, а европейската тема ще мине вероятно на заден план.

2. Скандалът с апартаментите нанесе сериозен удар по репутацията на ГЕРБ. Превръщането на този казус в тема на деня, постави в риск предизборната кампания на партията. С исканите оставки, особено на Цветан Цветанов, Бойко Борисов направи единствения възможен ход за минимизиране на щетите. Оттук насетне ГЕРБ ще заложи на пълна мобилизация на структурите си, за да спечели изборите, защото залогът са съдбата на правителството и дали ще има предсрочни парламентарни избори. От ГЕРБ ще направят опит да извлекат позитив от скандала с апартаментите с налагането на тезата, че те са единствената партия в страната, която отстранява замесените в скандали или със съмнения в корупционни практики лица. Дали тази стратегия ще проработи е трудно да се каже, защото ГЕРБ управлява почти 10 години и се наблюдава изхябяване и натрупана умора в партията и нейните избиратели.

3. Напускането на Народното събрание от страна на БСП превръща партията в радикална опозиция. Този ход обаче руши българския парламентаризъм и ерозира и без това ниското доверие в институцията. БСП по-скоро не печели от тази стъпка дори във вътрешнопартиен план. Напускането на парламента изигра своята роля за решението на ГЕРБ да върне преференцията в Изборния кодекс, но продължаване на бойкота неясно докога име вече контрапродуктивна роля. Скандалите около ГЕРБ дават предимство на БСП да се възползва от тях по време на кампанията.

Всичко друго освен победа на изборите ще бъде оценено като провал. Особено от вътреш-

нопартийната опозиция. Вътрешнопартийните конфликти в БСП, които за пореден път ескалираха около реденето на листата на партията могат да доведат до разделение, което ще се отрази негативно върху изборните резултати.

4. Разединената извънпарламентарна десница е изправена пред предизвикателството да не намери място в ЕП. СДС реши да участва на изборите в коалиция с ГЕРБ, което може би ще им осигури едно депутатско място. През последните години СДС се маргинализира електорално и коалирането с ГЕРБ може да доведе до пълното му обезличаване. „Демократична България“ е единствената формация, която има реален шанс за един мандат в ЕП, но това ще зависи много от хода на самата кампания.

5. За разлика от останалите партии ДПС стартира късно своята кампания. Въпросът с листите бе една от най-малко коментираните теми в партията. Подобно и на други избори ДПС работи активно по места, мобилизирайки своите структури, без да прави шумна медийна кампания. ДПС традиционно се представя силно на европейски избори, защото е партия с твърд електорат, който лесно успява да се мобилизира и при по-ниската избирателна ак-

тивност на този вид избори, винаги получава добро представителство.

6. Непрестанните конфликти в „Обединени патриоти“ доведоха до силен електорален отлив, показателно за което са социологическите проучвания през последните месеци. Невъзможността за намиране на консенсус за общо явяване на изборите прави задачата за изпращане на представител в ЕП трудно осъществима. Парламентарната група на този етап остава единна, защото трите формации в нея нямат интерес от напускане на управляващата коалиция и предсрочни парламентарни избори. Властта е единственото, което продължава да ги обединява, затова и не можем да очакваме, че те ще бъдат тези, които ще предизвикат предсрочни избори.

7. „Воля“ потърси коалиционни партньори сред по-малки центристски формации. Те обаче нямат шанс да намерят място в ЕП. Партията на Веселин Марешки не изненада и през това тримесечие със своя опортюнизъм. Опитите да изглежда опозиционно, но същевременно да подкрепя управляващите в осигуряването на кворум и гласуването на важни решения, отблъскват вече и малкото останали симпатизанти.

За автора:

Професор, доктор на философските науки, **Георги Карасимеонов** е преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“, директор е на Института за политически и правни изследвания. От 1991 до 1998 г. е председател на Българската асоциация за политически науки.

Издател

Фондация Фридрих Еберт | Бюро България
Ул. Княз Борис I 97 | 1000 София | България

Отговорен редактор:
Хелене Кортлендер | Директор, ФФЕ, Бюро България
тел.: +359 2 980 8747 | факс: +359 2 980 2438
<http://www.fes-bulgaria.org>

Заявки:
office@fes.bg

Използването с търговска цел на всички, издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации, не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

Мненията, изразени в тази публикация, принадлежат на автора/авторите и не отразяват непременно позицията на Фондация Фридрих Еберт.